

100^{1910 2010}
vuotta

Toivakka

Voimavarana luonto - kasvuvoimana sijaini

Sisältö

Tässä kertomuksessa

Toivakan ensimmäinen kuntakokous pidettiin Toivakan kansakoululla 15.9.1909.

”Kuntakokouksessa päätettiin kaikista sellaisista merkittävistä hankkeista, joista saattoi tulla kunnalle tai kuntalaisille kustannuksia.

Ajankohtaisia asioita olivat erityisesti tieasiat, taloudelliset selvittelyt entisten emäpitäjien kanssa sekä uuden kunnan hallinnon ja toiminnan rakentaminen.

Myöhemmin päällimmäisiksi nousivat koulutoimen järjestäminen sekä epävarmojen aikojen aiheuttama elintarvikkeiden ja työttömyys.”

Toivakan strategiat 2010 – 2012

Toiminta-ajatus:

Toivakan kunta on kehittyvä ja turvallinen yritys- ja asuin-kunta, jossa korostuu luonnonläheisyys, monimuotoinen asuminen ja viihtyvyys.

Visio:

Toivakan kunta on hyvien liikenneyhteyksien läheisyydessä sijaitseva Jyvässeudun verkostokunta, joka tarjoaa viihtyisää ja monipuolista asumista maaseutuympäristössä sekä tasokkaat perus- ja vapaa-ajan palvelut.

Sivu 2	Sisältö
Sivu 3	Puheenjohtajalta
Sivu 4	Tarkastuslautakunnan tehtävä ja työskentely
Sivu 5	Edellisen arviointikertomuksen johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi
Sivu 6	Tavoitteiden toteutumisen arviointi
Sivu 7	Toiminnallisten tavoitteiden arviointi
Sivu 8	Talouden toteutuma. Investoinnit ja kuntakonserni.
Sivu 9	Henkilöstö
Sivu 10 - 12	Talouden tasapainottamistoimenpiteiden arviointi
Sivu 13 - 14	Muut havainnot
	Viestintä
	Kotisilta II kauppa ja erityistilintarkastus
	Luottamuskyseminen
Sivu 15	Tulevaisuudennäkymiä
Sivu 16	Yhteenveto ja tarkastuslautakunnan esitys

Esteellisyys:

Tarkastuslautakunnan varapuheenjohtaja Laila Saari ei perustevalautakuntaan kuuluvana ole osallistunut perusturvasektorin arviointiin eikä tilapäiseen valiokuntaan kuuluneena luottamuskysemin arviointiin.

Hyödyllisiä linkkejä:

Kuntaliitto http://www.kunnat.net/k_etusivu.asp?path=1

Keski-Suomen liitto <http://www.keskisuomi.fi/fin/etusivu/?id=2>

Keski-Suomen ELY-keskus <http://www.ely-keskus.fi/fi/elykeskukset/keskisuomenely/Sivut/default.aspx>

Kansi: Jorma Staudinger ja Jouni Lahtinen

Kuvassa: Kunnan 100-vuotistaipaleen pääjuhla oli Toivakan koulu-keskuksen liikuntasalissa sunnuntaina 28.3.2010. Juhlapuhujana oli hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi.

Laaja tulkinta:

Tarkastuslautakunnan tarkoituksenmukaisuusarviointia ei ole laissa säädelty kovinkaan yksityiskohtaisesti, vaan yleisellä tasolla.

Tästä seuraa, että lain ohella kunnan oma, vuorovaikutuksesta syntyvä käytäntö ja lautakunnan osaaminen resurssineen antavat tarkastukselle lopullisen sisällön.

Valtuusto tarvitsee jo tavoitteita asettaessaan riittäviä ja monipuolisia tietoja. Lautakunnan arviot, lausumat ja kertomus ovat osa tässä prosessissa.

Lautakunta voi käsitellä tavoitteiden asetantaa ja tavoitteiden arvioitavuutta ja arvioida tavoitteiden toimeenpanon laatua ja tuloksellisuutta sekä toiminnan vaikuttavuutta. Tämä tulkinta lähtee siitä kuntalain hengestä, että valtuuston valtaa ja kuntalaisten suoria osallistumis- ja vaikuttamis-mahdollisuuksia tulee vahvistaa. Tässä mielessä tarkastuslautakunnan tulee edustaa kuntalaisten näkökulmaa.

Kannattaa lukea:
Kuntalehti3/2010

Tarkastuslautakunnan tehtävä ja asema.

Tarkastuslautakunnan arviointitehtävän toteuttaminen.

Arviointi on toiminnan ja palvelujen kehittämisen keskeinen väline, yksi monista. Siitä seuraa, että jokaisella kunnan virka- ja luottamusmiehellä on luonnostaan velvollisuus arvioida sekä omaa että viiteryhmiensä toimintaa asetettuihin tavoitteisiin nähden. Toteutuvatko kansalaisten ja kokonaisuuden edut, ovat silloin hyviä kysymyksiä.

Arvioinnissa vuoropuhelu kasvokkain lienee tehokkainta. Tällöin korostuvat osallisuus, vastuullisuus ja osaamisen arvostus.

Luonnollista on että luottamuksen säilyttämiseksi arvioinnin asianmukaisuudella ja sävyllä on oma, rakentava merkityksensä.

Tarkastuslautakunnan arviointi on lakisääteistä sekä omaksutun käytännön, koulutuksen ja sen jäsenten yhteisen näkemyksen muokkaamaa. Voi vain toivoa, että arviointi kehittyä aiempaa paremmin osaksi kunnan ohjaus- ja johtamisjärjestelmää. Tässä muun muassa arviointikertomuksen käsittelytapa ja – ajankohta kaipaavat selkeyttämistä.

Toimintaympäristön muutokset ovat vaikeuttamassa arviointia entisestään. Sekä valtiovallan uudet että keskeneräiset hallinnolliset rakenteet ja kuntien itsensä muodostamat yhteistyökuviot ovat osa jatkuvassa liikkeessä olevaa

kuntareformia, joka pitää kuntia epävarmuuden tilassa. Toivakka ei tee tässä poikkeusta.

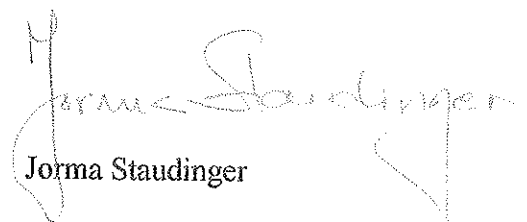
Seutuyhteistyö, rakennemallit ja maakuntasuunnitelmat ovat pitkäkestoisia projekteja, joiden merkitystä, velvoitteita ja vaikuttavuutta kunnalle on mahdoton ennustaa.

Taantuma, työttömyys, julkisen talouden velkaantuminen ja ikärakenteen muutokset lisäävät kuntapalvelujen kysyntää. Kansalaisten turvaverkkojen kestävyyttä koetellaan.

Vallitsevassa tilanteessa informaation kokoaminen ja tiedon muodostaminen päätöksenteon tueksi tulee olemaan entistä vaikeampaa.

Sanotaan, että suositusten antaminen on osa hyvää arviointia. Niiden erityisvaatimuksista ja lautakunnan päivänpolitiikkaan osallistumattomuudesta seuraa, että arviointi on jatkuvaa tasapainoilua määrän ja syvyyden välillä.

Lautakunnan mielestä arviointikertomuksessa on ollut tarkoituksenmukaisinta keskittyä rajattuun määrään asioita verraten yleisellä tasolla.

Jorma Staudinger

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

Tarkastuslautakunnan tehtävä ja työskentely

1. Tehtävä

Valtuuston toimikaudekseen asettama tarkastuslautakunta on vastannut kuntalain 71 §:n nojalla kunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä sekä tarkastusta koskevien asioiden valmistelusta.

Lautakunnan tehtävänä oli erityisesti arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet. Toisin sanoen tuloksellisuutta on tarkasteltu laajasti toiminnan onnistuneisuutena: miten hyvin kunta täyttää tehtävänsä asukkaidensa palvelujen tuottajana.

Kuntalain ohella Toivakan kunnan tarkastussääntö (uusi, hyväksytty 11.5.2009) säätelee lautakunnan toimintaa

Tarkastuslautakunta on työssään pitäytynyt kuntalain hengen mukaisesti tavoiteperusteisessa jälkikäteisarvioinnissa, vaikka arviointitoiminnassa on yleisesti siirrytty ennakoiviin ja prosessin aikaisiin arviointeihin. Näin on menetelty erityisesti siksi, että uuden lautakunnan aloitusvuosi on osaltaan tehtävään perehtymistä ja sisäänajoa.

2. Kokoonpano

Tarkastuslautakunta 2005 – 2008, 11.6.2009 asti.

Jäsenet	Varajäsenet
Juha Juusela, pj	Matti Syvälahti
Petri Mäkelä, vpj	Mari Pynnönen
Jorma Staudinger, siht	Sointu Ojonen
Anita Salminen	Erkki Laitinen
Ritva Nyppynen	Anneli Hokkanen

Juha Juusela ja Petri Mäkelä valittiin 29.1.2009 kunnanhallitukseen, mikä päätti heidän jäsenyytensä tarkastuslautakunnassa. Heidän tilalleen valittiin 8.4.2009 Matti Syvälahti ja Mari Pynnönen.

Lautakunnan puheenjohtajaksi valittiin Jorma Staudinger. Lautakunnan sihteerinä kutsuttuna toimi JHTT -tilintarkastaja Erkka Ollila.

Tarkastuslautakunta 2009 – 2012

Jorma Staudinger, pj	Ari-Tapio Viinikainen
Laila Saari, vpj	Ritva Nyppynen
Anita Salminen, siht	Jaana Mäkelä
Ahti Heinonen	Paavo Kovanen
Olli Syväälä	Jouko Sundvall

Alun perin lautakuntaan valitut Marja-Liisa Paljakka (vpj 29.1. – 11.5.2009) ja Maarit Liukkonen (varajäsen 29.1. – 11.5.2009) vapautuivat tehtävästään esteellisyyssyistä. Heidän tilalleen valittiin Laila Saari ja Jaana Mäkelä.

Kunnan lakisääteisen JHTT –tarkastuksen valtuustokaudella 2009 – 2012 suorittaa Oy Audiador Ab vastuullisena tilintarkastajanaan JHTT –tilintarkastaja Erkka Ollila.

Edellä mainitut vastaavat myös kunnan tytäryhtiön, Kiinteistö Oy Toivakanhakan tilintarkastuksesta.

3. Arvioinnin suoritus

Vanha tarkastuslautakunta kokoontui neljä (4) ja uusi viisi (5) kertaa.

Arviointi toteutettiin perinteisesti seuraamalla kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen ja lautakuntien pöytäkirjoja sekä haastattelemalla viranhaltijoita ja luottamusmiehiä.

Tarkastuslautakunnan kokouksissa pyydytetyt raporttinsa esittivät: tekninen johtaja Pentti Suuronen, kunnallisteknikko Jouko Reinikainen, perusturvajohtaja Anne Ylönen, kehityspäällikkö Hannu Mäntyjärvi, maaseutuelinkeinolautakunnan puheenjohtaja Kari Mäkinen, maaseutupaällikkö Matti Ilmonen, kunnanhallituksen puheenjohtaja Sakari Ainali, koulutoimen johtaja Juhani Holopainen, sivistystoimenlautakunnan puheenjohtaja Helena Järvenpää, kunnanjohtaja Erkki Pyökkimies ja rakennustarkastaja, ympäristösihteerin Reijo Kautto.

Tarkastuslautakunta laati raporttien esittelystä ja niitä seuranneista keskusteluista muistiot sisäiseen käyttöön.

4. Toteutustapa

Arviointikertomus on laadittu toimintakertomuksen, tilinpäätöksen, henkilöstö- ja tilintarkastuskertomuksien, haastattelujen, pöytäkirjojen ja erikseen pyydettyjen tietojen perusteella

Kun vuoden 2008 arviointikertomuksessa on esitetty edelleen käytössä olevat toteutuksen periaatteet ja rajaukset, ei niitä nyt toisteta.

5. Tilastoja ja vertailutietoja

Tällä kertaa, edellisestä arviointikertomuksesta poiketen, mukaan on otettu valikoidusti vertailu- ja tilastotietoja, lähinnä kysymysten herättämiseksi ja informaatiomielessä.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että vaikka numerotiedot ovat oikeita, on johtopäätösten teossa syytä olla kriittinen.

Kunnat toimivat ja tuottavat palvelunsa eri tavoin. Myös laatueroit voivat olla merkittäviä.

Edellisen vuoden arviointikertomuksen johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Valtuusto edellytti arviointikertomuksen 2008 esityksen mukaisesti kunnanhallitukselta selvitystä 1) kunnan talouden tasapainottamistoimenpiteiden toteuttamisesta, 2) kunnan toiminnan ja talouden seurannan ja raportoinnin kehittamisestä, 3) kunnan strategisten tavoitteiden uudistamisesta ja 4) ostopalvelu- ja sopimusohjausjärjestelyistä.

Lisäksi arviointikertomuksessa oli joukko suosituksia ja toteamuksia, joiden huomioonottamisesta ei edellytetty raportointia.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnanvaltuusto sai vastauksen määräaikana, mikä valtuustokäsitellyssä käydyin keskustelun jälkeen yksimielisesti hyväksyttiin.

Valtuustossa käytyyn keskusteluun ja omiin arviointeihinsa viitaten tarkastuslautakunta toteaa:

1) talouden tasapainottamisesta

Talouden tasapainottamiseen tartuttiin ripeästi. Tarkastuslautakunnalle esitettiin vuoden aikana kolme kirjallista ja kunnanhallituksen puheenjohtajan toimesta yksi suullinen raportti. Menoja karsittiin 355.000€.

Lautakunta jäi kaipaamaan erittelyä siitä, kuinka suuri oli rakenteellisten säästöjen ja muiden säästöjen osuus.

Syyskaudella vuoden 2010 talousarvion valmistelu syrjäytti ainakin jossain määrin tasapainottamisen toteutumisen seurannan ja analysoinnin.

Tarkastuslautakunta toteaa, että tasapainottamisryhmän työllä oli merkitystä sille, että kunta sai valtiolta harkinnanvaraista avustusta.

2) raportointitiheydestä

Niin kirjallinen kuin suullinenkin raportointitiheys on kasvanut ja on riittävä. Sen sijaan kulurakenteseen sekä lukujen ja kehityssuunnan tulkintaan tulisi kiinnittää oleellisesti enemmän huomiota.

3) strategisten ja toiminnallisten tavoitteiden uudistamisesta.

Uudistuksessa edettiin valtuustoseminaarissa virkamiesvalmistelun, keskustelun ja ryhmätöiden myötä. Tulos jalkautui vuoden 2010 toimintasuunnitelma- ja talousarvioasiakirjaan.

Toiminta-ajatusta ja visiota ajanmukaistettiin. Toiminnallisia tavoitteita oli 111, uusia niistä 27. Uutta, parempaa muotoilua oli käytetty viidessä tavoitteessa ja kolme vanhaa oli pudotettu pois.

Kokonaisuudessaan muutos oli selvä kehitysaskel. Toisaalta esimerkiksi visiossa osio yritys kunta on jäänyt aikalailla epämääräiseksi tilaksi.

Tarkastuslautakunta pitää prosessin jatkamista tärkeänä, mikä myös valtuustolle annetussa vastauksessa kävi ilmi.

Vastuu prosessin jatkumisesta ja johtamisesta on kunnanhallituksella.

4) ostopalvelu ja sopimusohjausjärjestelyistä

Tarkastuslautakunta toteaa, että asiat on hoidettu vakiintuneiden käytäntöjen sekä sääntöjen ja määräysten mukaisesti.

Uusi konserniohje hyväksyttiin 27.3.2010. Asia-kirja on konserniohjauksen tärkein väline. Nopeasti kehittyvässä palvelutuotannossa sopimusten ajantasaisuutta on tarkasteltava suunnitelmallisesti.

Tarkastuslautakunta on kysymyksillään pyrkinyt kiinnittämään huomiota kunnan tuloksellisen toiminnan kanalta tärkeimpiin asioihin ja saamaan aikaan keskustelua niistä.

Tarkastuslautakunta katsoo, että tässä päämäärässä on edistytty.

Tarkastuslautakunta toteaa, että sen arviointikertomuksessaan esittämiä toivomuksia ja esityksiä on otettu huomioon asianmukaisella tavalla. Esimerkiksi Toivakan kunnan tilinpäätös- ja toimintakertomus – asiakirjassa sen laatimisesta annettuja ohjeita on noudatettu hyvin, huomattavasti edellisvuotta paremmin.

Kunnanjohtajan katsauksessa ja erityisesti olennaisten tapahtumien kuvauksessa on onnistuttu hyvin. Teksti on selvää, osuvaa ja oleellista.

Rakennustarkastajalta saadun suullisen informaation mukaan rakennuslupa-asiat on hoidettu asianmukaisesti, mutta pitkäaikaisrästissä olevia lupasioita yms. ei ole tietojärjestelmästä ja henkilöresursseista johtuen kyetty purkamaan toivotulla tavalla.

Palvelun nopeuteen tulee kiinnittää erityinen huomio.

Tarkastuslautakunta toteaa, että sen esitys toimenpiteistä, joilla mahdollistettiin Kuntaliiton suosituksen mukaisesti kunnan tilintarkastajan valitseminen myös tytäryhtiön tilintarkastajaksi, toteutui.

Tavoitteiden toteutumisen arviointi

Strategiset tavoitteet

Toivakka on säilynyt toimintakykyisenä pystyessään ylläpitämään yksin sekä erilaisten yhteistyökuvioiden ja verkostojen avulla lakisääteiset ja sen itselleen ottamat palvelutehtävät. Väestönkasvu oli 0,51 % mikä ei täyttänyt odotuksia. Huomionarvoista on, että Toivakka on ollut kuitenkin tasaisen, hallitun kasvun kunta useampana vuotena peräkkäin. Jyvässeudun kasvu on edelleen ollut voimakasta.

Yritys- ja työpaikkakuntana Toivakka on säilyttänyt asemansa vakaana. Suhdannevaihtelua on, mutta lievemmin kuin voisi olettaa.

Yrityskuntakäsitys on jäänyt jossain määrin hämäräksi ja sisällöttömäksi.

Tarkastuslautakunta toteaa, että strategiat tulee nähdä suuntaa antavina ja niitä tulee tarkastella alati nopeammin muuttuvien tilanteiden myötä aina silloin tällöin, kuitenkin jatkuvana prosessina.

Toimintakykyä horjuttaa talouden alijäämäisyys ja rajallinen velankantokyky. Menokehitys on karannut tulokehitykseltä. Sen voi nähdä muun muassa vertaamalla eräitä tuloja ja menoja vuosilta 2005 ja 2009.

Tulot

	2005	Osuus budjetista %	2009	Osuus budjetista %	Nousu %
Verotulot	4.835.461	45,4	5.746.366	40,5	18,8
Valtionosuudet	4.194.994	39,4	4.904.394	34,5	16,9
Muut tuotot	420.324	3,9	1.096.203	7,7	260,0
Myyntituotot	623.328	5,9	1.707.160	12,0	273,0

Menot

	2005	Osuus budjetista %	2009	Osuus budjetista %	Nousu %
Perusturva	5.948.644	53,3	8.253.945	55,1	38,8
Opetus ja kulttuuri	2.431.567	22,0	3.227.101	21,6	31,6

Talouden heikkenemiseen, kuten tiedetään, ovat vaikuttaneet kustannusten nousu yleensä, palkkakustannusten nousu, palvelutarpeen kasvu ja erityisesti terveydenhoitomenojen paisuminen. Tulojen kasvu ja valtionosuus eivät ole kattaneet menokertymää. Talouden taantuma pahentaa tilannetta entisestään, ainakin joksikin aikaa.

Kunnan osaksi jää valitsevassa tilanteessa löytää keinot tuottavuuden lisäämiseen ja talousruuvin kiristämiseen. Palvelutuotannossa on tilaa myös ennakkoluulottomille oivalluksille.

Luottamusmiehet vastaavat strategioista, kunnan suunnasta ja päätöksenteosta, virkamiehet operatiivisesta toiminnasta niiden saavuttamiseksi. Hyvään tulokseen pääsemiseksi tarvitaan vastuun ja yhteistyön kirkastamista edelleen.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen arviointi

Toiminnalliset ja sitovat tavoitteet

Toimintakertomuksesta löytyy noin 90 toiminnallista tavoitetta. Osa niistä on kirjattu hyvin yksityiskohtaisesti, osa laajempina kokonaisuuksina.

Kuvaukset toiminnallisten tavoitteiden toteutumisista ovat sisältöpainotteisia, oleellisia ja asiallisia.

Sitovien tavoitteiden osalta kuva on edellisvuoden kaltainen: Vuonna 2008 sitovia tavoitteita oli 69 ja niistä jäi toteutumatta kahdeksan (8). Nyt vastaavat luvut ovat 60/8.

Tarkastuslautakunta esittää, että strategiatyöskentelyn tavoitteista yksi olisi se, että toiminnallisia ja sitovia tavoitteita edelleen priorisoidaan, yhteismitalliset ja tehdään selkeämmin mitattaviksi.

Terveydenhuollon osalta huomiota kiinnittää se, että vaikka väkiluku kunnassa ei ole juurikaan kasvanut, ovat Palokan terveydenhuollon kuntayhtymän suoritteet reippaasti nousseet.

Väkiluku 1.1.2005 oli 2353, vastaanottokäyntejä 5675. Vastaavat luvut 1.1.2009 olivat 2379/7427. Kasvu käyntikerroissa neljässä vuodessa oli 1752 (30,8%).

Voi arvioida, että palvelukysyntä edelleen kasvaa. Tämä herättää kysymyksen, mistä kasvu johtuu? Ja että onko ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä vaikutettavissa kasvun taittumiseen? Tarkastuslautakunta suosittelee asian selvittämistä.

Työttömyyden osalta vastaavan aikavälin tilanne on sen sijaan parempi.

Työttömiä 1.1.2005 oli 152 (14,7%), joista pitkäaikaistyöttömiä 47. Vastaavat luvut 1.1.2009 olivat 136 (12,7%), pitkäaikaistyöttömiä 41.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan maan työttömyysaste 2005 ja maaliskuussa 2010 olivat likimain samalla tasolla, 9,1 prosentissa.

Kunnan valtiolle maksama ”sakkomaksu” oli 106.900 € ja se on vastikkeetonta rahaa valtiolle (maan keskiarvo 58 €/asukas, Toivakka 42 €/asukas).

Tarkastuslautakunta toteaa, että perusturvalautakunnan päätöksellä kuntaan palkattiin palkkatukikelpoinen työsuunnittelija kuudeksi kuukaudeksi 1.12.2009. Työttömien työsuunnittelijan pestiä on päätetty jatkaa 30.11.2010 saakka. Tarkastuslautakunta katsoo menettelyn lyhyellä aikavälillä tarkoituksenmukaiseksi.

Tarkastuslautakunta toteaa, että pidemmällä aikavälillä tulisi ennakkoluulottomasti etsiä keinoja työttömien auttamiseksi. Ennaltaehkäisevässä tarkoituksessa projekteihin tulisi liittää esim. työkyvyn arviointia ja opastusta koulutukseen.

Aivan erityistä huolta tulee kantaa nuorista työttömistä.

Lastensuojelutarve kasvussa

Toivakka on pysynyt lastensuojelutarpeen selvitysmääräajoissa hyvin, mutta lastensuojeluilmoitusten määrä on huolestuttavassa kasvussa 2007 viisi, 2008 viisitoista ja 2009 kaksikymmentäkaksi tapausta.

Epidemia herätti kysymyksiä

Sikainfluenssa (A H1 N1) oli poikkeuksellinen, pelättykin tapahtuma ja jäi lopulta vaikutuksiltaan odotetusta. Tarkastuslautakunta jäi kaipaamaan perusturvasektorilta ikään kuin oppimisen näkökulmasta tietoja epidemian hallinnasta ja toimenpiteistä, muun muassa rokotettujen määrästä, tiedottamisen onnistumisesta yms.

Talouden toteutuma

Investoinnit ja kuntakonserni

Talousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Toteutumisvertailuissa on seurattu toiminnallisten tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumista. Kunnanvaltuusto on talousarviovuoden aikana hyväksynyt muutoksia vuoden 2009 talousarvioon. Perusturvan määrärahaylitykset vuodelta 2009 on hyväksytty valtuustossa 10.5.2010. Tilinpäätökseen sisältyy kuitenkin sekä käyttötalouden että investointien osalta määrärahojen ylityksiä, joita valtuusto ei ole hyväksynyt. Mahdolliset muutokset määrärahoihin tulisi ensisijaisesti käsitellä talousarviovuoden aikana välittömästi, kun muutostarve on olemassa.

Kunnanvaltuuston hyväksymä alkuperäinen talousarvio vuodelle 2009 on ollut alijäämäinen 967.426 euroa. Kunnanvaltuusto on vuoden aikana päättänyt talouden tasapainottamistoimenpiteinä talousarvion muutoksista niin, että arvioitu alijäämä oli pienentynyt 633.226 euroon.

Talousarvioon verrattuna kunnan talous toteutui selvästi ennakoitua huonommin. Kunnan ulkoiset toimintatuotot olivat 1.973.706 euroa ja toimintakulut 13.073.735 euroa. Toimintatuotot toteutuivat 21.026 euroa alkuperäistä talousarviota suurempina. Toimintakulut ylittivät muutetun talousarvion 106.105 eurolla. Toimintakulujen kasvu edelliseen vuoteen verrattuna oli 2,1 %.

Vuosikate oli 455.621 euroa alijäämäinen, kun sen muutetussa talousarviossa oli arvioitu olevan 356.030 euroa alijäämäinen. Tilikauden alijäämä oli poistojen ja poistoerokirjauksen jälkeen 746.684 euroa. Alijäämää pienensi valtionneuvoston 3.12.2009 kunnalle myöntämä 201.000 euron harkinnanvarainen rahoitusavustus talouden tervehdyttämistoimenpiteiden tukemiseen.

Kunnan kassavarat olivat 31.12.2008 yhteensä 1.166.424 euroa ja maksuvalmius 31 päivää. Edellisenä vuonna kassavarat olivat 967.288 euroa ja maksuvalmius 26 päivää.

Lainakanta vuoden lopussa oli 2,86 milj. euroa, mikä on asukasta kohti 1.200 euroa. Lainakanta oli edellisenä vuonna euroa 1,75 milj. euroa, mikä oli asukasta kohti 739 euroa. Kunnan omavaraisuusaste oli 50,9 prosenttia, kun se edellisenä vuonna oli 67,3 %. Omavaraisuus on alijäämän kasvun ja velkamäärän lisääntymisen vuoksi heikentynyt huolestuttavasti.

Investoinnit

Kunnan investointien toteutuma oli yhteensä 620.172 euroa, kun muutetussa talousarviossa investointien määräksi oli arvioitu yhteensä 1.146.098 euroa. Toteutumaan vaikuttivat mm. maaomaisuuden ostoon varatun määrärahan ennakoitua pienempi toteutuminen sekä asunto-osakkeiden hankinnan ja vanhainkodin sprinklausinvestoinnin toteutumattomuus. Huomioitavaa on, että kunnan lainamäärän kasvu oli edelleen huomattavasti suurempi kuin toteutuneet investoinnit.

Kuntakonserni

Tilinpäätöksessä on esitetty kuntalain edellyttämä konsernitase liitetietoineen. Konsernin lainakanta oli vuoden 2009 lopussa 3,86 milj. euroa, kun se edellisenä vuonna oli 2,71 milj. euroa. Konsernilainat olivat asukasta kohti 1.622 euroa, kun se edellisenä vuonna oli 1.144 euroa. Konsernin omavaraisuusaste vuonna 2009 oli 42,3 % ja edellisenä vuonna 52,0 %. Konsernin tytäryhteisöjen keskeisten toiminnan ja talouden tavoitteiden asettamista koskevat uudet säännökset tarkoittavat Toivakan kunnassa Kiinteistö Oy Toivakanhakan toimintaa ja taloutta. Toimintakertomuksessa on selvitetty konsernivalvonnan periaatteita sekä kerrottu olennaiset Kiinteistö Oy Toivakanhakaan koskevat tapahtumat. Toiminnallisia tai taloudellisia tavoitteita ei yhtiölle ole asetettu.

Toimintakertomuksessa on paitsi annettu selonteko konsernista myös linjattu tulevaa valvontaa, raportointia ja tavoiteasettelua. Selkeään tavoiteasetteluun tulisi vihdoin päästä.

Henkilöstö

Henkilöstö on kuntaorganisaation tärkein voimavara. Tässä katsannossa henkilöstökertomus ei pureudu riittävästi muutosten, sijaisuuksien, työkierron, työterveydenhuollon, työhyvinvoinnin, osaamisen, koulutuksen ja sen kehittämisen sekä johtamisen ja esimiestyön analysointiin ja kysymyksiin.

Henkilöstön määrän, poissaolojen, eläköitymisen ja henkilöstömenojen numeeriset tiedot kertomuksessa esitetään asianmukaisesti.

Kunnan henkilöstön määrä oli vuoden lopussa 151,5 eli 6,3 % väestöstä (esim. Hankasalmella vastaava luku on 8,6 %). Lisäystä edelliseen vuoteen verraten oli kuusi ja puoli (6,5) henkeä. Määräaikaisessa palvelusuhteessa oli 29 henkeä eli 19,1 % (Hankasalmi 18,2 %)

Sairaus- ja kuntoutuspoissaoloja kertomusvuonna oli 3783 päivää (Toivakka 24,5 pv/hlö, Hankasalmi 18,5 pv/hlö). Kasvu edelliseen vuoteen oli 79 päivää.

Sairaus- ja kuntoutuspoissaolojen määrää voi konkretisoida siten, että poissaolojen määrää on yhtä kuin 17 henkeä olisi koko vuoden poissa (11,2 % henkilöstöstä). Tämä merkitsee huomattavaa työpanosvajausta ja lisäkustannusta.

Todettakoon, että kunnassa oli 2005 töissä 183 henkeä ja sairaus- ja kuntoutuspoissaoloprosentti 20,5. Nyt lukemat ovat 151,5 ja 30,0.

Tarkastuslautakunnan mielestä sairaus- ja kuntoutuspoissaolojen määrä on suuri. Huolta aiheuttaa myös se, että luku on vuosittain kasvanut.

Tarkastuslautakunta katsoo, että kunnan menestykseen ja tuloksellisuuteen vaikuttaa oleellisesti se, kuinka osaavaa, motivoitunutta ja työkykyistä henkilökuntaa sillä on. Tärkeää on myös, että osaamista ja voimavaroja jalostetaan kunnan henkilökunnan ja luottamushenkilöiden asettamien yhteisten tavoitteiden mukaan.

Työyhteisön kehittäminen on pitkäjänteinen prosessi. Tässä on huomioitava, että työyhteisön kaikkien jäsenten tulisi osallistua ja antaa panoksensa toimintatapojen kehittämiseen.

Tärkeässä roolissa on lisäksi hyvä johtaminen ja esimiestyö.

Kehityskeskustelut, koulutusmahdollisuudet, oikeudenmukainen työnjako ja selkeät vastuut ovat asioita, joita neuvonpidoissa tulee yhteisesti hyvässä hengessä arvioida.

Myös sijaisuuskysymykset tulee järjestää asianmukaisesti.

Oikeudenmukainen palkkaus on myös oleellinen motivointikeino.

Henkilöstökertomuksen tulisi yleisellä tasolla vakiintua osaksi kunnan kehittämistä. Kertomuksen tulisi herättää näkemyksiä ja aikaansaada kehittämistä edistävää keskustelua.

Tarkastuslautakunta esittää, että henkilöstöstrategiaa ajanmukaistetaan säännöllisesti, henkilöstökertomusta monipuolistetaan ja että henkilöstöryhmät otetaan tavalla tai toisella mukaan joko kertomusosioiden laadintaan tai vähintään niiden hyväksyntään.

Tarkastuslautakunta katsoo, että analyysi poissaoloista on tehtävä viivyttämättä. Niin ikään on heti ryhdyttävä toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.

Kokenut ja osaava henkilöstö

Vaikka henkilöstökertomuksessa puuttuu arvio siitä, miten henkilöstö kokonaisuudessaan selviytyi tehtävistään, rohkenee tarkastuslautakunta pitää henkilöstön panosta kokonaisuudessaan hyvänä, osin erinomaisena.

Johtajasopimus ja toimenkuva

Hallintojohtajan haastatteluun perustuen tarkastuslautakunta suosittelee johtajasopimuksen (kunnanjohtaja) ja hallintojohtajan toimenkuvan laatimista. Tässä yhteydessä olisi sopivaa tarkistaa myös kunnan hallintosäännön ajanmukaisuus. Näin menetellen voidaan kunnanjohtajan ja hallintojohtajan työn- ja vastuunjako kirkastaa.

Talouden tasapainottamistoimenpiteiden arviointi

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan on kuntalain 71 §:n 3 momentin mukaan arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyyttä.

Kuntalain 65 §:n mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena, jos talousarvion laatimisvuoden taseeseen ei arvioida kertyvän ylijäämää.

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on kuntalain 69 §:n 2 momentin mukaan tehtävä selkoa talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyydestä talouden tasapainottamiseksi.

Toivakan kunnan tilinpäätös 2009 on alijäämäinen 746.684 euroa. Vuoden 2008 taseessa on kattamatonta alijäämää 529.859 euroa. Tilinpäätökseen on kertynyt kattamatonta alijäämää yhteensä 1.276.543 euroa, mikä on asukasta kohti 536 euroa. Kunnalla on näin ollen kuntalain 65 §:n mukainen alijäämän kattamisvelvoite.

Kunnanvaltuusto on 7.12.2009/133§ hyväksynyt vuoden 2010 talousarvion ja taloussuunnitelman vuosille 2010 – 2012. Taloussuunnitelma on ylijäämäinen 94.456 euroa. Ylijäämällä ei pystytä kattamaan taseen alijäämää.

Kunnanvaltuusto on 7.12.2009/132§ hyväksynyt kuntalain 65 §:n 3 momentissa tarkoitetun toimenpideohjelman alijäämien kattamista varten vuosille 2010 – 2012. Toimenpideohjelma on perustunut 734.000 euron arvioituun alijäämään. Ohjelma sisältää seuraavat toimenpiteet:

2010	Suur-Savon Sähkön omistusjärjestelyjen kautta	550.000 €
2011	Maapohjan myynti, maanaineksen myynti, tonttimyynti ok-näyttelyalueelle	100.000 €
2012	Tonttimyynti ok-näyttelyalueelle	84.000 €
	Yhteensä	734.000 €

Toimenpideohjelma ei riitä kertyneen alijäämän kattamiseen. Toimenpideohjelma on määrältään riittämätön. Myös esitetyt toimenpiteet eivät ole riittävän yksilöityjä ja konkreettisia. Toimenpideohjelman tarkistaminen on syytä käynnistää välittömästi, jotta se voidaan käsitellä viimeistään joulukuussa 2010.

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on kuntalain 69 §:n 2 momentin mukaan tehtävä selkoa talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyydestä talouden tasapainottamiseksi.

Kunnanjohtaja on toimintakertomuksen katsauksessaan selvittänyt mahdollisia toimenpiteitä talouden tasapainottamiseksi. Kunnanhallituksen asettaman tasapainottamistyöryhmän työn tuloksena vuoden 2009 talousarvion menoja on pienennetty n. 335.000 euroa. Alijäämäinen tilinpäätös osoittaa kuitenkin, ettei talouden tasapainottamisessa ole onnistuttu.

Vuodelle 2010 kunnan tuloveroprosenttia on korotettu 20 %:iin. Korotuksella voidaan vaikuttaa jonkin verran kunnan verotulojen kasvuun. Valmistelussa on edelleen mahdollinen Suur-Savon Sähkö Oy:n osakkeiden myynti ja niihin liittyvät omistuksen järjestelyt. Saatavalla myyntivoitolla on mahdollista kattaa taseessa olevaa alijäämää. Kertaluontoinen tulo ei kuitenkaan ratkaise talouden perusongelmana olevaa menojen ja tulojen epätasapainoa.

Talouden tasapainottamistoimenpiteiden arviointi

Tasapainottamista vaikeuttaa edelleen myös talouden taantuma, joka tulee jatkossakin heikentämään kunnan verotulopohjaa. Toisaalta kunnan nykyinen palvelurakenne ja mahdollisen väestön kasvun mukanaan tuomat palveluiden lisätarpeet aiheuttavat kunnalle lisää menopaineita.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kunnan talouden ajantasaista seuranta ja raportointia tehostetaan, jotta heikkenevän talouden ongelmiin voidaan puuttua mahdollisimman ajoissa. Talouden tasapainottaminen vaatii konkreettisia ja rakenteellisia muutoksia sekä toimintatapojen uudelleenarviointia kunnan koko palvelutuotannossa. Valtuuston tulee päättää uusista palvelujen tuotantotavoista.

Kunnan ja kuntakonsernin taloudellisen aseman muutoksia ja kertomusvuoden talouden tulosta kuvaavat seuraavat luvut:

Tilinpäätösvuodet	2005	2006	2007	2008	2009
Toimintakulujen muutos %	2,4	1,7	8,4	11,2	2,1
Vuosikate M€	0,104	0,754	0,395	-0,368	-0,456
Vuosikate % poistoista	27	277	133	-122	-146
Verotulot M€	4,835	5,108	5,404	5,823	5,746
Tilikauden yli/alijäämä	-0,277	0,503	0,119	-0,648	-0,746
Kertynyt yli/alijäämä M€	-0,502	0,000	0,119	-0,530	-1,277
Omavaraisuusaste %	67	71	71	62	50,9
Lainat €/asukas	571	387	397	739	1200
Suhteellinen velkaantuneisuus %	25	20	20	26,7	36,3
Konsernin omavaraisuus %				52,0	42,3
Konsernilainat €/asukas	1.017	835	817	1.144	1.622
Asukasmäärä	2353	2359	2347	2368	2379

Ohessa on vertailutietoja kunnan eri tehtäväalueiden kustannuksista. Yhtenäiset vertailukelpoiset tiedot ovat saatavissa vuodelta 2008.

Verrattava kohde	Toivakka	Uurainen	Koko maa
Sosiaali- ja terveystoimi, nettokulut/asukas	2.983	2.641	2.892
Päivähoito, nettokulut/0 – 6v	4.221	3.791	5.198
Vanhusten laitoshoido, nettokulut/asukas	339	253	140
Kotipalvelut, nettokulut/asukas	133	63	100
Perusterveydenhuollon vuodeosasto, nk/asukas	99	125	202
Erikoissairaanhoido, nettokulut/asukas	809	824	906
Opetus ja kulttuuritoimi	1.262	1.086	1.238
Omat perusopetuspalvelut, nettokulut/oppilas	9.910	7.200	7.320

Talouden tasapainottamistoimenpiteiden arviointi

Päivähoidon kustannus 2009 oli 438 € asukasta kohti (Uurainen 221 € , Hankasalmi 370 €).
Nousu edellisestä vuodesta oli 74 €/asukas, eli 20,3 %.

Perusopetuksen oppilaskohtainen nettomeno 2009 oli Toivakan koulukeskuksessa 10.021 € ja Kankaisten koululla 9.238 € (Keski-Suomi noin 7259 €, koko maa n. 8000 €).

Tarkastuslautakunta pitää edellä mainittuja kustannuksia Toivakan osalta kohtuuttoman korkeina.

Tunnuslukujen mukaiset raja-arvot

Valtioneuvoston asetuksessa 15.2.2007 (172/2007) esitettyjen ns. kriisikuntien talouden tunnuslukujen raja-arvojen perusteella kunnan talouden tilanne näyttää seuraavalta:

Selvitys tulee käynnistää, jos

	Vuosi	Raja-arvo	Toivakka
1. Kumulatiivinen alijäämä €/asukas	2008	500 €	223 €
	2009	1000 €	536 €

tai, jos kahden viimeisen tilinpäätöksen mukaan

	2009	Toivakka
2. Vuosikate on negatiivinen (ilman harkinnanvaraista avust.)		- 656.621
3. Lainat €/asukas, jos 50 % yli keskiarvon	2.813	1.200
4. Kunnan tuloveroprosentti 2009 väh. 0,5 %-yksikköä yli ka.	18,59	19,00
5. Omavaraisuusaste prosentti 2009	alle 50%	50,9 %
6. Suhteellinen velkaantuneisuus %	yli 50 %	36,3 %

Tarkastuslautakunta pitää talouden kehityssuuntaa huolestuttavana ja huomauttaa, että kasvavat korkomenot ja lainanlyhennykset tulevat hidastamaan ja vaikeuttamaan talouden tasapainottamista ja rahoitusasemaa.

Korkokulut ovat 2010 noin 78.000 € ja 2011 arviolta 83.800 €.

Kunta vähentäneen pitkäaikaisia lainoja 2010 noin 345.000 € ja 2011 noin 520.000 €.

Lisäksi vuoden vaihteessa 2009/2010 kunnalla oli 600.000 euroa lyhytaikaista lainaa. Sitä ”pyöritetään” koko kuluva vuosi.

Muut havainnot

Viestintä

Tarkastuslautakunta toteaa, että viestintä on tuloksien valossa nähty kunnassa aiempaa selvemmin strategioita palvelevana voimavarana. Viestintäohje, hallituksen informaatio-suuntautuneisuus ja yksittäisten virkamiesten osaaminen ovat luoneet pohjaa sille, että Toivakka on noussut media- ja kotisivunäkyvyydessä uudelle tasolle. Siinä missä viime vuosina esimerkiksi maakuntalehdessä Toivakasta on uutisoitu lähinnä vain liikenneonnettomuudet, varkaudet ja nelostiekannanotot, on samasta lehdestä nyttemmin voinut niiden lisäksi tuon tuostakin lukea kuntaututisia ja arjen elämästä kertovia myönteisiä, lapsimyönteisyyttä, asumisviihtyvyyttä ja luonnonläheisyyttä heijastelevia kirjoituksia.

Kun tähän lisätään johtavien virkamiesten antamat lausunnot, mielipidekirjoitukset ja kunnan johdon järjestämät tiedotustilaisuudet sekä reippaasti kehittyneet kunnan kotisivut, voidaan viestinnän tilaa ja kehityssuuntaa pitää hyvänä.

Kunnan 100-vuotisjuhlat, joiden päätapahtumat ajoittuivat alkukevääseen 2010, jatkuvat edelleen erilaisten tapahtumien myötä kunnan, järjestöjen ja kuntalaisten yhteisin ponnistuksin. Juhlinta on ollut onnistunutta, omaleimaisuutta ja yhteisöllisyyttä korostavaa.

Merkillepantavaa on ollut kuntalaisten runsasluokinen, ajoin jopa hartaanomainen osallistuminen juhlintaan. On ollut aistittavissa kuntalaisten historiatietoisuus, kotiseuturakkaus ja menneiden sukupolvien työn kunnioittaminen.

Tarkastuslautakunta kiittää kunnan johtoa ja sivistystoimintaa erinomaisen juhlakokonaisuuden aikaansaamisesta ja sen oivallisesta toteuttamisesta. Kolmas sektori ja kuntalaiset ansaitsevat niin ikään kiitokset juhlan tekemisestä juhlaksi.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kulttuurin, ympäristön ja luonnon tulee saada niiden arvoa vastaava sijansa kuntastrategiassa.

Kunnan kotisivujen (kaikkiaan 371 sivua) suosituimmat haut ovat: pääsivu, päätöksenteko, pöytäkirjat, palvelut ja asuminen. Sivuille tehtiin vuonna 2009 kaikkiaan 77 000 käyntiä eli 325 000 sivulatausta. Tapahtumajulkaisuja oli 80 ja uutisia 90.

Luvut kertovat kiistatta sähköisen asioinnin merkityksestä ja mahdollisuuksista. Tarkastuslautakunta kiittää ATK-tukihenkilöä, Jouni Lahtista, erinomaisesta kotisivuraportoinnista. Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnalla on ajantasai-

nen ote sähköisten palvelujen kehittämiseen (eToivakka).

Tarkastuslautakunta toteaa myös että sähköisen palvelun edistäminen ei saa merkitä hitaan median käytöstä ja kehittämisestä luopumista.

Tarkastuslautakunnan huomiota on kiinnittänyt se, että asiakaspalautetta hankitaan hyvin satunnaisesti tai sitä karttuu huomattavan vähän.

Demokratia-näkökulmasta kuntalaisten osallisuutta elämäänsä ja asuinympäristöönsä vaikuttavaan päätöksentekoon tulisi aktivoida nykyistä paremmin.

Kotisilta II kauppa ja erityistilintarkastus

Tarkastuslautakunta lausuu tyytyväisyytensä kaupan toteutumisesta. Se päättää pitkän ja ajoin epävarmuustekijöiden vuoksi riskejä sisältäneen prosessin kunnan ja vanhustentukiyhdistyksen välillä.

Kaupan myötä kunnalla on tältä osin nyt kaikki mahdollisuudet palveluasumisen asianmukaiseen hoitoon ja kehittämiseen.

Erityistilintarkastus Toivakan Vanhustentukiyhdistys ry:n ja Toivakan kunnan keskinäis-toiminnasta 2003 – 31.8.2009 selvitti lähinnä sen peruskysymyksen, että onko toimissa ollut jotain sellaista, mikä muodostaisi esteen kaupalle. Tarkastusraportti sekä siitä saadut lausunnot kunnanjohtajalta ja Toivakan vanhustentuki ry:ltä osoittavat yhtäältä, että keskinäisestä toiminnasta on ollut kunnalle hyötyä ensisijaisesti hoidon porrastuksen mahdollistajana sekä asumis- ja hoivayksikkönä sinänsä. Myös vanhustentukiyhdistyksen ylläpitämästä viriketoiminnasta voidaan katsoa olleen kansanterveydellistä hyötyä. Toisaalta on todettavissa, että joiltakin osin osapuolten keskinäisten asioiden hoito ei ole ollut asianmukaisella tasolla.

Tarkastuslautakunta toteaa, että jääviyskysymyksiin, sopimusten laadintaan ja noudattamiseen, johtamiseen ja valvontaan sekä arkistointiin on vastaisuudessa kiinnitettävä asianmukainen, riittävä huomio.

Muut havainnot

Luottamuskyseminen

Syksyn ja talven 2009/2010 aikana hallituksen piiristä kantautui tyytymättömyyttä hallitustyöskentelyyn, lähinnä viitattiin ilmapiiriongelmiin, työskentelytapaan, valmisteluun ja venyneisiin kokouksaikoihin.

Luottamuskyseminen nousi esiin hallituksen jäsenten enemmistön toimesta alkuvuodesta 2010 ja myöhemmin siihen yhtyivät lähes kaikki valtuustoryhmät keskeisissä neuvotteluissaan ja kokouksissaan.

Kunnanhallituksen pöytäkirjoista (2009 – helmikuu 2010) ilmenee, että

- asia lähetettiin uudelleen valmisteltavaksi 10 kertaa,
- siirrettiin seuraavaan kokoukseen viisi kertaa ja
- jätettiin pöydälle 12 kertaa.
- Eriävä mielipide jätettiin 22 kertaa.
- Esityksiä korjattiin kuusi kertaa ja
- siirrettiin lautakuntiin kolmesti.
- Äänestyksiä oli 18 ja
- välitarkastuksia kuusi.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vaikka yllä mainittu profiili poikkeaa jonkin verran verrokkeina käytettyjen kuntien vastaavasta, erityisesti eriävien mielipiteiden runsaudessa, ei siinä sinänsä ole mitään lain tai menettelytapojen vastaista. Näin demokratia toimii.

Tarkastuslautakunta toteaa lisäksi, että enimmäkseen valmistelussa ei ollut huomauttamista ja päätökset tehtiin yksimielisesti.

Tarkastuslautakunnan kokonaisnäkemys on, että vaikka kunnanhallitus oli sisäänajovaiheessa ja taloudellisen tilanteen myötä vaikeiden asioiden edessä, suoriutui se asioiden eteenpäinviemisestä ja johtamisesta hyvin.

Ilmapiirin osalta arvion voi antaa ainoastaan hallitus itse.

Vaikka sivistyneessä maailmassa pitää pystyä olemaan eri mieltä, on kunnan tärkeimmässä valmisteluelimessä yhteisen näkemyksen muodostaminen neuvottelemalla tavoiteltavaa. Jos siihen ei toistuvasti päästä, tai päästään hammasista purren, ihmiset väsyvät ja toimintaidentiteetti rikkoutuu.

Tarkastuslautakunta toteaa, että luottamuskyseminen käsittely sen kaikissa vaiheissa, ryhmien neuvotteluissa, tilapäisessä valiokunnassa, hallituksessa ja valtuustossa on ollut asiallista, avointa ja lähes yksimielistä. Lautakunta katsoo, että prosessi kaikinensa herätti luottamusta vastuussa olevien luottamushenkilöiden kyvystä ratkaista vaikeita ongelmia, ainakin tässä tapauksessa.

Tarkastuslautakunta toivoo, että valmistelun syvyyteen ja selkeyteen kiinnitetään erityinen huomio.

Oleellista on myös, että valmisteluasiakirjat toimitetaan perehtymistä ja mielipiteenmuodostusta varten hyvissä ajoin asianomaisille. Näin ei aina ole ollut.

Tarkastuslautakunnan mielestä luottamushenkilöiden ja virkamiesten yhteistyö on tiivistynyt. Toimintaan on tullut selkeyttä, tavoitehakuista ja kriisitietoisuutta.

Lautakunta esittää, että sähköisien asiakirjojen valmisteluteksteihin lisätään helpottamaan asioihin perehtymistä linkit taustatietoihin, esimerkiksi Maakuntaliiton, ELY-keskuksen, Kuntaliiton jne. sivuille. Sähköisiin asiakirjoihin tulisi liittää liitetiedot PDF-muodossa.

Tulevaisuudennäkymiä

Vuoden 2008 arviointikertomuksessa esitetyt asiantuntija-arviot uhkakuvista ja talouden näkymistä osuivat aika lailla kohdalleen. Arvioilla on käyttöä edelleen.

Kansantalous on kääntynyt lievään nousuun, kasvuennusteet liikkuvat haarukassa 1 – 3 %. Odotuksia varjostaa talouden epävakaus, viennin heikohko elpyminen, julkisen talouden velkaantuminen ja elvytysvaran hiipuminen. Viimeksi mainitut ovat omiaan hidastamaan kasvua.

Inflaatio nousi huhtikuussa 2010 noin 0,9 % ja on nyt yli 1,5 %. Kuntien äsken solmittu palkkaratkaisu on noin 1,35 %, ja vanhaakin palkkaperintöä on jonkin verran. Arvonlisäverokanta nousee heinäkuun alussa prosenttiyksikön verran. Hintojen korotuspaineita on niin julkisella kuin yksityisellä sektorillakin.

Kun vuonna 2008 kuntamenojen kasvu maassamme oli noin 8 % luokkaa - ja kun edellä mainitut tekijät vielä huomioidaan - voinee ennustaa, ettei menokehityksen pieneemisestä ole mitään takeita.

Kun tähän näkymään lisätään Toivakan kohoavat korko- ja rahoituskulut, noin 78.000 – 82.000 € vuodessa, merkitsee se, jos kulujen karsinnassa ei onnistuta, todellista uhkaa kunnan elinvoimalle.

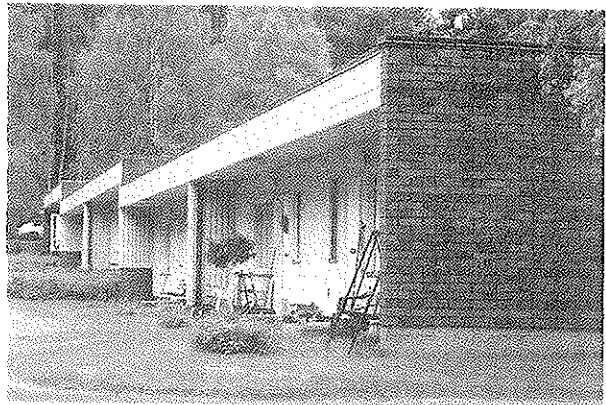
Kunnallisveroa tuskin voi nostaa loputtomiin, joten verokertymän kasvu riippuu paljolti talouden kehityksestä ja työttömyysasteesta. Myynti- ja muut tulot voivat tuoda satunnaista helpotusta, mutta rakenteelliseksi korjaajiksi niistä ei ole.

Väestö ikääntyy ja sen palvelutarve todennäköisesti kasvaa. Kuntaliiton ennusteen mukaan

<http://hosted.kuntaliitto.fi/skriptit/tilastot/kuntakortti2.asp> Toivakan huoltosuhde muuttuu nykyisestä 65:stä (huollettavien määrä 100 työikäistä kohti) noin 87:ään vuoteen 2025 mennessä. Toteutuessaan nousu olisi 33, 8 %. Elinkeinorakenteen muutoksen kunnassa samana aikana ovat vähäiset.

Kaavoitus tulee olemaan kuntasuunnittelun keskiössä lähivuodet. Strategisten tavoitteiden toteutumisen kannalta onnistuminen tässä asiassa on välttämätöntä.

Perusturvassektori on paljon vartijana tulevaisuudessa, kun palvelutarve kasvaa ja varat suhteellisesti niukkenevat. Kuvassa Kotisilta I.

Tytäryhtiö, Asunto Oy Toivakanhaka, on vaativan tehtävän edessä pitäessään asuntokantansa kunnossa.

Yhteenveto ja tarkastuslautakunnan esitys

Lopuksi

Tarkastuslautakunta toteaa, että kunta on tuottanut palvelut odotetulla tavalla, perhe-, lapsi- ja vanhusmyönteisyyttä korostaen.

Kunnan talouden tasapainottamisessa ei ole onnistuttu. Kunnan taloudellinen asema on heikennyt merkittävästi. Tunnuslukujen perusteella kunta kuuluu ns. keskivertokuntiin.

Erityistä huolta on karttunut perusturvasektorin vuosittain toistuvista, yllätyksiksi luonnehdituista suurehkoista määrärahaylityksistä. Jos menokehitystä ei onnistuta hillitsemään ja tuottavuutta parantamaan, voivat monet kunnassa virinneet kehittämis- ja investointihankkeet siirtyä hamaan tulevaisuuteen tai tyrehtyä kokonaan.

Taloudellinen tilanne jatkuvasti heiketessään nostanee pohdintaan kysymyksen kyvystä ja tarkoituksenmukaisuudesta jatkaa itsenäisenä kuntana.

Kunnan päästrategian tarkistamiseen ei sinänsä ole aihetta, mutta valtuustokauden jäljellä olevien vuosien toiminta- ja taloussuunnitelmia tulee tarkastella yhtäältä varovaisen kasvun sekä toisaalta yhä kohoavien kustannusten ja kasvavan velkataakan näkökulmista.

Kuntaliitto tehnee esityksen maan seuraavalle hallitukselle esityksen uuden kuntalain aikaansaamisesta. Kaavailuissa on, että uusi laki tulisi käyttöön 2016.

Terveyspalvelujen kokonaisuudistus ei ole edennyt toivotulla tavalla. Vaikka itse terveydenhuollon tasoa pidetään hyvänä, on hallinnollinen sekavuus viemässä uskoa koko sektorin kehittämiseltä. Jo nyt on selvää, että uudistus tapahtuu, jos on tapahtuakseen, vasta seuraavalla hallituskaudella.

Esitetyn valossa voi arvioida, että neljä, viisi seuraavaa vuotta kuntakentän merkittävimmät raamit pysyvät entisenlaisina.

Taloudellisesti tiukat ajat ja toimintaympäristön muuttuvat rakenteet tarjoavat mahdollisuuden katsoa tulevaisuutta hyvinkin visionäärisesti, rohkeasti yli valtuustokausien. Nyt siihen olisi hyvä tilaisuus.

Tarkastuslautakunnan esitys kunnanvaltuustolle

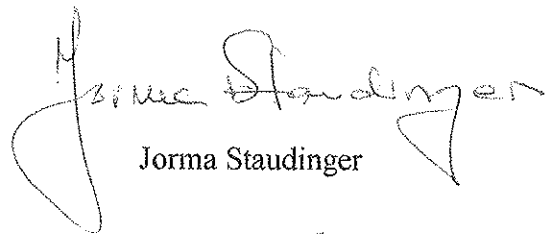
Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2009 kunnanvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että kunnanvaltuusto pyytää kunnanhallitukselta selonteot

- 1) kunnan talouden tasapainottamistoimista ja
- 2) perusturvasektorin kokonaistilanteesta ja kehittämisestä.

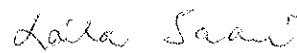
Selonteot tulee antaa kunnanvaltuustolle ennen vuoden 2011 talousarviokäsittelyä.

Päiväys ja allekirjoitukset

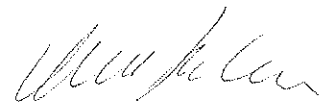
Toivakassa 27.5.2010

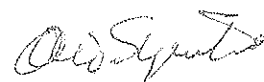
Jorma Staudinger

Laila Saari

Anita Salminen

Olli Syväla

Ahti Heinonen